

Jubilej katoličkog apologete o. Alberta M. Weissa, O. Pr.

Fra D. Mandić, Freiburg u Švajcarskoj.

Prošlih je dana slavila katolička misao jednoga od najvećih svojih živih pobornika. Sv. Otac Pijo X. dao je prvi znak svojim vlastoručnim pismom dne 9. travnja i službenim breve-om slijedećeg dane upravljenim o. Albertu M. Weissu. Mig je svojega Oca cijeli katolički svijet jednoglasno poprimio i veselo se pridružio svomu Pastiru, da slavi sedamdesetgodišnjicu velikoga katoličkog apologete o. Alberta Marije Weissa, sveuč. profesora u Freiburgu u Švajcarskoj. Čas još nije došao, gdje bi se moglo sve reći, što je o. Weiss učinio i pretrpio za kat. Crkvu i za čistu kršćansku misao. Ali zato ipak ne smije „Bogoslovska Smotra“ propustiti ovu zgodu, a da ne izazove u pamet svojih čitatelja glavne crte iz života velikana, koji je osijedio u službi vjere i znanosti. Ovaj kolikogod nepotpuni prikaz neka bude izraz našega dubokoga štovanja, iskrene ljubavi i zahvalnosti velikomu čovjeku, uzor redovniku i zaslužnom učitelju o. Albertu M. Weissu.

I. Život u borbi za istinu.

O. Albert Marija Weiss ugleda svijetlo 22. travnja 1844. u Judersdorf-u u južnoj Bavarskoj. Otac mu je bio ugledni švapski liječnik dr. Franjo P. Weiss, a majka mu je Katarina potjecala iz bogate mjesne porodice Steiger. Dragi ih je Bog bio oboje obdarlo osobitim vrlinama uma i srca, da bi mogli biti dostojni odgojitelji Njegova velikog sluge o. Alberta Weissa. Roditelji su malog Adalberta dobro shvatili svoju uzvišenu kršćansku dužnost i časno je ispunili. U malom, ali dragocijenjenom

spisu „Tabitha“¹ podigao je zahvalni sin neprolazni spomenik svojim vrijednim roditeljima, njihovim vrlinama i uzornoj kršćanskoj obitelji, u kojoj je sam srećno proveo prve dane svoga zemaljskoga života. Mali je Adalbert baštinió sve vrline svojih dobrih roditelja pa i njihov veliki um. Čim je stupio u osnovnu školu, mjesni je učitelj s ponosom zabilježio u školskom ljetopisu, da još nigda nije vidio tako nadareno dijete, kao što je mali Adalbert Weiss.

Dr. Franjo P. Weiss bio je veliki ljubitelj grčkoga jezika i klasičnih starina, pa je htio, da i njegov Adalbert steče temeljitu klasičnu naobrazbu. Zato ga pošalje g. 1853. u Ludvikovu gimnaziju u Monakov, tu novu Atenu njemačkog naroda. Da ne bi mladić daleko od roditeljskog oka zanemario sebe i svoju sv. vjeru, otac ga povjeri marnoj brizi redovnika Benediktinaca, koji su upravljali s gimnazijom spojenim zavodom Hollandenum-om. G. 1860. umre Adalbertov otac, žrtva svoje zvanične službe, a mati mu se preseli u Monakovo, da se što bolje posveti odgoju svojih trojice sinova, koji su tu pohađali srednje i više škole. Slijedeće godine Adalbert položi ispit zrelosti s odlikom i prijeđe na mjesno sveučilište, da bi se usposobio u filozofiji i bogosloviji. Na monakovskom sveučilištu osta od g. 1861. do g. 1866. Povijest je slušao kod glasovitoga profesora Cornelius-a, orientalistiku a osobito arapski kod Maxa Müller-a. U bogosloviji je brojio među učiteljima jednoga Döllinger-a, Haneberg-a, Reitmayr-a, Tholhofer-a i dr. Monakovsko je sveučilište, hvala umnomu povjesničaru Döllingeru, bilo od kojih trideset godina pravo žarište kršćanske prosvjete i jaki bedem kat. Crkve u Njemačkoj. Nažalost to ne potraja dugo. Isti se Döllinger, u koga je cijela kat. Njemačka s ponosom upirala svoje oči, spremao da sramotno izda katoličku misao i da zabaci kršćansku sv. vjeru, za koju je sam toliko uradio. Površno teološko poznavanje, učenjačka preuzetnost, slaboća karaktera i pogubni utjecaji oholice učiniše od velikoga branioca katol. Crkve njezina najvećega protivnika u XIX. stoljeću. U zloglasnim Odeonskim konferencijama na 5. i 9. travnja 1861. poruči Döllinger cijelomu svijetu, da on više ne ljubi kat. Crkvu, da on mrzi rimskoga papu. Döllinger ipak osta još punih 10 godina

¹ Tabitha, ein Künstlerleben im Kleinen nalazi se u prilogu poznatoga Weissova djela Kunst zu leben, Freiburg i Br., Herder, 1910., str. 528--548.

u krilu sv. Crkve i zadrža na nesreću svoju stolicu na teološkom fakultetu u Monakovu. Döllingerov ugled i Döllingerova grozničava radinost pretvoriše za čas monakovsko sveučilište u pravo leglo liberalnih i protivukatoličkih ideja. U takvoj je atmosferi naš Adalbert Weiss nastupio i svršio svoje bogoslovne nauke. Stari se ljudi obično rado sjećaju svojih mladih dana i u ružičastim bojama boje godine svog akademičkoga života. O. Weiss čini u tomu veliku iznimku. On se ni danas ne može bez suza da sjeti svojih učitelja, njihovih predavanja i njihova odgoja. U njegovo se doba nije govorilo budućim svećenicima nego o „znanosti“, naravno o „njemačkoj znanosti“, jer tada ljudi izvan Njemačke nijesu znali ni misliti a kamoli znanstveno raditi! I u ime te „njemačke znanosti“ svećenički su se pripravnici učili mrziti papu, omalovaživati crkvenu predaju i slobodno njemački misliti. Weissov lijepi talenat nagovješćivao je u njemu jednoga velikoga „njemačkog učenjaka“. To nije moglo izbjeći oštrom oku Ignacija Döllingera. Jedina je bila sreća za o. Weissa, da je našao u učenom orientalisti i pobožnom opatu Hanebergu svoga vjernoga anđela čuvara.

G. 1866. stupi Adalbert u svećeničko sjemenište u Freising-u kod Monakova, gdje bi zaređen za svećenika na 27. srpnja sljedeće godine. G. 1867. bude ponovno pozvan u Monakov, da se pripravlja za učiteljsku stolicu bogoslovije. Nakon dvije godine imenuje ga njegov nadbiskup docentom u Freising-u, a monakovsko mu sveučilište naloži, da obađe glavniija njemačka sveučilišta, da pregleda metode i strukovne namještaje i da o tom izvijesti ministarstvo nastave, da bi provelo možebitne promjene na bavorskim sveučilištima. Tako dode Weiss u Bonn, gdje ošta preko ljetnoga semestra 1869., i u Tübingen, gdje se zadržja cijeli zimski semestar g. 1869.-70. U Bonnu je slušao orientalistu Gildemeister-a, a u Tübingenu rabinistu Hempel-a. Na istom je putu najkraće slušao povjesničara Hefela, dogmatičara Kuhn-a i egzegetu Aberle-a. Na povratku u Monakov položi doktorski ispit iz teologije na 30. srpnja 1870. s notom „prorsus insigniter“ i domala bi imenovan redovitim profesorom u svećeničkom sjemeništu u Freising-u. Tu ga je čekala teška zadaća: borba protiv duha svojih vlastitih učitelja. Providnost je htjela, da se baš pred katedrom Döllingerovom odgajao svećenik, koji je doskora imao biti najveći protivnik duhu svoga učitelja!

Duboki pogled u crkvene znanosti i odgoj klera u Njemačkoj, žalosni pad mnogih njegovih učitelja (Döllinger izopćen na 17. travnja 1871.) kao i težnja za kršćanskom savršenosti potakoše Weissa, da što prije ostavi svijet i da se zakloni u samostanske zidine. I ako se još god. 1872. Weiss odlučio, da stupi u redovnički stalež, to mu ipak nije bilo moguće prije g. 1876. ispuniti svoju želju. Za to vrijeme nastavi svoj blagosavljeni rad u svećeničkom sjemeništu u Freising-u i dovrši sve predradnje za novo izdanje Wetzer-Welteova crkvenog rječnika (Kirchen-Lexikon). Nakon četiri godine napornog rada predade Weiss potpuni nomenclator kardinalu Hergenröther-u, koji ga nepromijenjeno usvoji u drugom izdanju spomenutog rječnika, a sam se povuče u dominikanski samostan u Gracu, u našoj monarkiji. Monakovski nadbiskup Grgur von Scherr potpisujući na odlasku „litterae testimoniales“ sa suzama reče prisutnima: „Danas gubim najvećega teologa i najboljega svoga svećenika!“ I sigurno biskup nije mnogo pretjerao u svojim riječima!

Na 19. srpnja 1876. oblačio je dr. Adalbert Weiss bijelo odijelo sv. Dominika i uzeo ime svoga glasovitoga zemljaka Alberta Velikoga. Albert Veliki i njegov još veći učenik sv. Toma Akvinski i bili su glavni pokretači, da se dr. Weiss odlučio baš za red sv. Dominika. Weiss je još tada dobro uviđao, da je jedini spas katoličkoj bogosloviji, ako se prihvati drevne mudrosti stagirskog filozofa i ako se povrati k zdravoj školaističnoj bogosloviji Alberta Velikoga i Tome Akvinskoga.

Od g. 1877.—1883. predavao je o. Weiss moralku, sv. Pismo, hebrejski, crkveno pravo i crkvenu povijest u samostanu u Gracu. Svestrani talenat i svestrana priprava mladog redovnika, potpuno su zadovoljavali tim različitim i mnogostrukim predmetima. Svestranost jedna je od glavnih crta Weissova talenta i Weissovih mnogobrojnih djela. Predavanjem mnogostrukih predmeta Weiss je samo popunjavao svoje široko znanje i pripravljavao tvrdu podlogu velikomu djelu, što mu ga je Providnost imala brzo pokazati.

Weiss je bježao svijet, ali svijet nije mogao pregoriti Weissa. Nijesu prošla ni četiri mjeseca iza Weissove redovničke profesije, kad mu prisprije prešni poziv od uvaženoga bavarskoga grofa Ludvika zu Arco-Zinneberg, da bi učinio u budućoj korizmi nekoliko predavanja za naobražene krugove u Monakovu.

Weiss nije mogao odbiti taj plemeniti poziv, osobito ne u doba, kad je Monakov bio središte starokatoličke propagande, kada su pravi katolici osjećali veliku potrebu pravoga svijetla i izdašnu potporu svih dobro mislećih sinova. Prva su predavanja imala toliki uspjeh, da ih je predavač morao periodično nastavljati za dulji niz godina. Iz tih predavanja niče najveće djelo o. Weissa: „Apologie des Christentums vom Standpunkte der Sittte und Kultur“. Prvi svezak izađe god. 1878., a peti i zadnji g. 1889. Ovo epohalno djelo otvori nove putove katoličkoj apologetici. Prije su naime apologetičari jedino ili glavno branili kršćansko vjerovanje, Weiss brani kršćansko življenje; prije se branilo kat. dogme, Weiss brani kršć. moral; prije se dokazivala potreba kršćanstva u ime svijetla i istine, koje čovjek jedino u kršćanstvu može naći, da ljudski živi, Weiss dokazuje potrebu kršćanstva radi njegove životne sile, bez koje ne može čovjek ni ono sve izvesti, što mu zdravi razum veli, da mora raditi. Ovim djelom bi osigurano Weissu jedno od prvih mjesta u redovima katoličkih učenjaka.

Kao predadnje spomenutoj Apologetici mogu se brojiti slijedeća Weissova djela: „Die altkirchliche Pädagogik“ (1869.), „Protestantische Polemik gegen die katolische Kirche“ (1874.), „Gesetze für Kapitalzins und Arbeitslohn“ (1883.). U zadnjem djelu stupa pisac neustrašivo protiv modernom kapitalizmu, jasno i učeno izlaže i brani staru kršćansku nauku o kamata i lihvarstvu.

G. 1883. pozvaše i našega o. Weissa u Rim, da surađuje na Leonovu izdanju djela sv. Tome. Nažalost rimska ga malaria domala prisili, da se povrati kući u Austriju. Poslije oporavka dobije od generala reda znamenitu misiju u svrhu organizacije reda u Bavarskoj, Luxemburgu i Belgiji. G. 1887. povrati se u Beč, gdje su ga čekali gotovo isti školski predmeti, koji i u Gracu. U Beču se otvori široko polje našem neumornom radniku. Za dušobrižništvo, za propovijedaonicu, za znanost i za socijalni rad Weiss se osjećao zvanim i svagdje je brao jednaki uspjeh i jednake lovorike. U ove godine spada i blagoplodno prijateljstvo o. Weissa s austrijskim socijalnim reformatorom baronom K. von Vogelsang.

God. 1889. podiže se novo katoličko sveučilište u Freiburgu u Švajcarskoj. Glas, da dolazi na novu univerzu glasoviti

kat. apologeta i sociolog o. Albert M. Weiss, izazva silno oduševljenje u krugovima prijatelja i slušača freiburške akademije. I s pravom! Weissova osoba i zasluge brzo su imale postati jedan od najljepših uresa mlade kat. univerze u Freiburgu. S ljetnim semestrom g. 1890. započne Weiss svoja brojno posjećena predavanja o narodnoj ekonomiji. Nakon tri godine bude nakratko pozvan u Beč, ali se već g. 1895. stalno nastani u Freiburgu, gdje i danas blagosovljeno djeluje na katedri kršćanske apologetike.

Uz mnogobrojne zvanične i svećeničke dužnosti Weiss je i u Freiburgu nalazio vremena za svoj plodni književni rad. G. 1893. izade krasno Weissovo djelce *Lebensweisheit in der Tasche*, a g. 1900. *Kunst zu leben*. Oba su djela namijenjena učećoj mladeži. Prvo ima više apologetički značaj, a drugo didaktični. I jedno i drugo djelce prava su dva biserzrnca u kršćanskoj literaturi. Zato nije čudo, da i bolji protestanti posižu za tim daleko rasprostranjenim djelima.

Izbrojiti sve članke, sve prikaze i ocjene, što su u ovo zadnje doba istekli iz neumornoga Weissova pera, bilo bi gotovo nemoguće. *Historisch-politische Blätter*, *Literarische Rundschau*, *Historisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft*, *Vogelsangov Monatschrift für christliche Sozialreform*, *Zeitschrift für deutsches Altertum*, *Allgemeine deutsche Biographie*, i t. d. broje ne jedan Weissov članak u svojim stupcima. Ali svakako treba spomenuti *Linzer theologisch-praktische Quartalschrift*. Ovdje je stao naš o. Weiss punih 20 godina na prvoj straži i budnim okom pratio kretanje moderne misli i modernog života. Ni najmanji dašak modernog duha, ni najmanji kret neprijateljskih četa nije mogao izbjeći budnom čuvaru sv. Siona. Na vjerskom, na socijalnom i na političkom polju, svagdje i svuda slijedio je neumorni borac neprijatelja stopu za stopom, korak za korakom. Od broja do broja čitao bi kat. svijet u uvodniku *Linzer Quartalschrift-a*, kako stoje neprijateljske pozicije, kamo kreće duh moderne misli.

S g. 1904. stupi o. Weiss u drugu, novu periodu svoga zaslužnoga književnoga rada. Te godine ugleda svijetlo njegovo epohalno djelo: „*Die religiöse Gefahr*“. U tom djelu raskrinka pisac svojim promicavim okom i neustrašivim srcem modernu misao i jasno pokaza katoličkomu svijetu veliku po-

gibao, koja prijeti kršćanskoj vjeri od one struje u kat. Crkvi, koja ide za tim, da se Crkva reformira u duhu vremena, da se kršćanska misao pomiri s naprednim modernim duhom. Novo Weissovo djelo zabezeknu cijeli svijet. Žive se kritike digoše sa svih strana. Netko veli: klapi, netko: pretjerava, a malo tko: ima pravo! Ali ne prodoše ni tri godine, kad osvanu glasovita okružnica Nj. Svetosti Pija X. „Pascendi dominici gregis“. Sad svijet upozna, da Weiss nije klapio, da je Weiss imao pravo.

Kad nenadano preminu g. 1905. neprežaljani kritičar o. H. Denifle, ostade mu nedovršeno veliko djelo „Luther und Luthertum“. Denifle je prvi u svom epohalnom djelu izveo Martina Luthera pred forum katoličke znanosti. Zato nitko na katoličkoj strani nije mogao prežaliti, da bi to djelo ostalo nedovršeno. Po nalogu samoga vrhovnog Pastira ta časna ali teška zadaća zapade našega o. Weissa. Domalo oglasi Weiss finu i teološko veoma znamenitu „Lutherpsychologie“ (1905.). G. 1906. izade prvi svezak Denifle-ova djela u drugom preradenom izdanju, a već g. 1909. ugleda drugi od samoga Weissa napisani dio. Tim je Weiss dovršio poraznu borbu protiv neprestano nasrljivomu neprijatelju. Denifle-Weissov „Luther und Luthertum“ najbolja je apologetika našega vremena proti pseudoproroku XVI. vijeka i njegovoj pseudoreformaciji, protestantizmu.

Srditi protesti, što se digoše proti Weissovoj „Die religiöse Gefahr“ i Denifle-Weissovu „Luther-u“, pretvoriše se u pravi orkan, kad ugleda svijet zadnje djelo sijedoga starca „Lebens- und Gewissens-Fragen der Gegenwart“ (u dva sveska kod Herdera u Freiburgu u Br. g. 1911.). Svijet ima pravo! Zadnje Weissovo djelo i nije drugo nego sistematično ispitivanje i pobijanje mnogobrojnih vjersko patoloških pojava našega doba. Tankočutni moderni čovjek ne ljubi, da mu se iznosi pred oči crna slika njegove bolesne duše, da mu se kaže istina. Pa ni oni, koji se s pravom ponose katoličkim imenom, ne mogu svi da oprostite Weissovoj dosljednosti i Weissu dalekovidnom oku. U dubokoj kritici takozvane „christliche Basis“ (Lebens- u. Gewissens-fragen. I. str. 66. sl.) Weiss se dotakao i radničkih društava i upozorio pak vođe na veliku pogibao, kojoj izlažu vjeru kat. radnika i preporučio im osobitu opreznost. To je po sudu mnogih bilo previše. Odatle poznata vika na našega o. Weissa. Ali i ovaj put Rim dade potpuno pravo sijedomu

borcu za nepromjeniva kršćanska načela u poznatoj otkružnici „Singulari quadam“ g. 1912.

II. Čovjeku, kršćaninu i redovniku.

O. Albert M. Weiss bez sumnje je jedan od najvećih kat. živih učenjaka. U njemu danas pozdravlja katolička znanost jednog od velikih svojih filozofa i teologa, povjesničara i orientalista, pedagoga i sociologa, a na prvom mjestu svoga velikoga apologetu. Mi se mislimo drugi put navratiti na književni osobito apologetski rad našega o. Weissa, ovaj put nam samo još preostaje, da ukratko iskažemo naše dužno poštovanje čovjeku, kršćaninu i redovniku. O. Albert M. Weiss, veliki je i zaslužni učenjak, ali je još i veći i zaslužniji čovjek i kršćanin. To je jedna od najljepših i najsimpatičnijih ličnosti, koje danas rese divno nebo katoličke Crkve. Ova zemlja ne će nigda znati, koliko blago i kolike kršćanske kreposti krije bijela halja skromnog redovnika, ali što svak znade i što svak može vidjeti, zove se neumorna Weissova radinost, čvrsti i plemeniti Weissov karakter, velika i neograničena Weissova ljubav za sv. kršćansku vjeru, za katoličku Crkvu i za sv. Stolicu. Na 17. svibnja t. g. slavio je Weiss sedamdesetgodišnjicu svoga života u krugu svojih učenika, koji ga štuju, i svojih kolega, koji se s njim ponose. U oprosnom govoru Weiss nije za se kupio učenjačkih lovorika niti učeničkih laskavih priznanja. Što je on jedino želio, što je on jedino molio, bilo je to, da njegovi učenici dobro zapamte, da njegovi drugovi i da njegova univerza nigda ne zaborave, da je o. Weiss uvijek bio odano dijete sv. Oca pape, da se ne prestanto borio za našu sv. vjeru i da je uvijek ljubio sve, što se zove katoličkim imenom. To je istina! Zato jamči cijeli Weissov život, zato jamče sva njegova djela. Weissov primjer i Weissov uzorni život djeluju isto toliko na freiburškom sveučilištu, koliko i njegova neumrla Apologija, koliko i njegova majstorska predavanja. Uspomena Weissova ostaje neizbrisiva u srcima svih onih, koji imadu sreću vidjeti i upoznati toga učenoga i svetoga redovnika.

Na svrhi neka nam bude dopušteno prepisati vlastoručno pismo Nj. Sv. pape Pija X., koji najbolje pozna je i koji je najbolje u stanju ocijeniti sve vrline i sve zasluge sijedca Weissa za svetu našu vjeru i za kat. Crkvu. Papino pismo ovako glasi:

Dilecto filio Religioso Viro Patri Weiss in Ordine Praedicatorum sodali ad exemplum, doctori eximio, de re catholica optime merito, in Universitate Friburgensi in Helvetia institutori praestantissimo, aetatis suae annum septuagesimum prope diem feliciter complenti glatulamur ex animo, et fausta quaeque ac felicia ad multos etiam annos a Domino adprecantes, grati et benevolentis animi testem, Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Ex Aedibus Vaticanis die 9. Aprilis 1914. Pius PP. X.

